

آمار کشاورزی و مدیریت مقاومتی

محسن جلال پور

رئیس هیات مدیره انجمن پسته ایران

اما حداقل نشان می دهد تاثیر تفاوت ۴۰ میلیمتر بارندگی در محصول، چقدر می تواند بزرگ باشد. علیرغم چنین وضعی، مقایسه تولید باغی و زراعی ۸۹-۸۸ و ۹۰-۸۹ فقط ۰٫۹ درصد، کاهش تولید را نشان می دهد. یعنی علیرغم افت شدید مصرف کود و کاهش شدید نزولات، میزان تولید تقریباً ثابت مانده است. این پدیده غیر معمول را چگونه می توان تفسیر کرد؟

آیا کشور یکباره موفق شده در یک سال، بهره وری خود در مصرف آب را شدیداً ارتقا دهد؟ یا در عرض یکسال، نسل جدیدی از واریته های گیاهی با نیاز کودی کم، سراسر کشور را فرا گرفته است؟ آیا عامل دیگری که این جهش بزرگ را در بهره وری تفسیر کند، می شناسیم؟ در سال زراعی ۹۰-۸۹، گزارشی مبنی بر تغییر مثبت قابل توجه در مکانیزاسیون، آبیاری، الگوی کشت، بذریه، سم، تحقیقات، آفات و بیماریها، روشهای مدیریت و سایر عوامل موثر بر تولید ارائه نشده که چنین جهش اعجاب آوری را در بهره وری در عرض یکسال - که نه تنها در ایران بلکه در تاریخ جهان بی نظیر است - تفسیر کند.

به نظر می رسد تنها توضیح منطقی آن است که بپذیریم آمارهای تولید ما در سال ۹۰-۸۹، منطبق با واقعیت نبوده است. برای تقویت این گمان، شواهد متعدد دیگری موجود است. آنچه اخیراً در ابهام آمار تولید، واردات و مصرف گندم توسط برخی مسئولین مورد اشاره بوده، مثال دیگری است. تولید گندم در سال ۹۱-۹۰ معادل ۱۳ تا ۱۴ میلیون تن اعلام شد. رئیس جمهور نیز کاهش سی درصدی مصرف گندم را ناشی از هدفمندی دانستند. پس کل مصرف سالیانه کشور باید حداکثر حدود ۱۰ میلیون تن باشد. در شش ماهه نخست امسال ۳ میلیون تن گندم وارد شده و واردات ادامه دارد. صادرات قابل توجهی گزارش نشده است. افق کل واردات امسال ۵ تا ۷ میلیون تن پیش بینی می شود. یعنی در این لحظه مازاد گندم کشور حداقل ۶ تا ۷ میلیون تن بوده و تا پایان سال به ۸ تا ۱۱ میلیون تن می رسد؟ اصرار دولت بر تداوم واردات، نشانگر آن است که وجود چنین مازادی را باور ندارد. بنظر می رسد آمار تولید ۱۳ یا ۱۴ میلیون تنی گندم باید بازنگری شود!

در فضای ورود کشور به اقتصاد مقاومتی، عارضه آمار غیر قابل اتکا، سبب تضعیف توان تصمیم گیری مسئولان، سر در گمی فعالان و کاهش قدرت مانور کشور می شود. بدنه وزارت جهاد کشاورزی که بار سنگین حمایت از تولید را بر دوش دارد، بیش از همه متحمل هزینه می شود. دسترسی به آمار صحیح، لازمه اولیه مدیریت است. من بر این باورم که وجود یک دانش آموخته اقتصاد در راس وزارت جهاد کشاورزی، فرصت خوبی به این وزارتخانه برای اصلاح ریشه ای سیستم جمع آوری و تولید آمار داده است. فرصتی که باید از آن بهره برد.

و در سال تقویمی ۹۰ هم متأسفانه، باز هم ۲۵/۹ درصد دیگر کم شد. سال زراعی ۹۰-۸۹ را باید در "تغذیه گیاهی"، سال بدی دانست. اگر بطور سر دستی کاهش مصرف هر کیلوگرم کود را معادل کاهش ۱۰ تا ۱۷ کیلو محصول بدانیم، کاهش ۷۰۰ هزار تنی مصرف کود در سال ۹۰ نسبت به سال ۸۹، باید حداقل به کاهش هفت میلیون تن از ظرفیت تولید کشاورزی ایران بیانجامد.

۲- بارش: بارندگی سال زراعی ۹۰-۸۹ به میزان ۱۹۴ میلیمتر بود و ۴۰ میلیمتر نسبت به سال قبل افت کرد. این به معنی یک کاهش ۱۷/۱ درصدی است. اجازه دهید با تقدیم مثالی کمک کنم وزن تاثیر تغییر ۴۰ میلیمتری بارندگی بر محصولات زراعی- باغی را لمس کنید. بین سالهای ۸۳-۸۲ و ۸۴-۸۳ یک افزایش متوسط بارندگی ۳۸ میلیمتری مشاهده شد. این افزایش بارندگی، سبب بیش از ۷/۵ میلیون تن افزایش در میزان تولید محصولات زراعی- باغی گردید. گرچه مقایسه خطی این دو دوره، ما را به تخمین دقیقی نمی رساند،

ایران نسبت به متوسط جهان، خاکی عمدتاً فقیر و بارشی اندک دارد. میزان تولیدات زراعی و باغی کشور به شدت متأثر از تامین کود شیمیایی و میزان نزولات جوی می باشد. لیکن مقایسه آمار تولیدات کشاورزی دو سال زراعی ۸۹-۸۸ و ۹۰-۸۹، نشان می دهد که علیرغم کاهش شدید میزان نزولات و همچنین مصرف کودهای شیمیایی، آمار تولیدات زراعی و باغی در این دو سال تقریباً یکسان گزارش شده است. توضیح آنکه:

۱- کود: بر اساس برآورد موسسه تحقیقات خاک و آب کشور، نیاز کود شیمیایی سالیانه کشور معادل ۴/۳ میلیون تن است. عملکرد کشور در این زمینه از سال ۸۶ متداوم افت کرده است. در سال ۹۰ با تامین کمتر از دو میلیون تن، حتی نتوانستیم نصف نیاز کشور را تامین کنیم. حتی در کود ازته، که توان تولید داخلی به مراتب بیش از نیاز است، نتوانستیم تامین نیاز داخل را مدیریت کنیم. تامین کود در سال تقویمی ۸۹ معادل ۸/۸ درصد افت کرد

مقایسه وضعیت تولید محصولات باغی و زراعی و بارندگی کشور طی سالهای محصولی ۸۵-۸۴ تا ۸۹-۸۸

سال	۸۴-۸۵	۸۵-۸۶	۸۶-۸۷	۸۷-۸۸	۸۸-۸۹	۸۹-۹۰
جمع تولید باغی و زراعی میلیون تن	۸۶/۲	۸۹/۶	۶۷/۷	۷۹/۸	۹۳/۵	۹۲/۷
رشد تولید باغی و زراعی نسبت به سال قبل %	--	۳/۹	-۲۴/۴	۱۷/۹	۱۷/۲	-۰/۹
بارندگی متوسط کشور میلی متر	۲۱۱/۵	۲۸۰/۵	۱۳۹	۲۰۸	۲۳۴	۱۹۴
رشد بارندگی نسبت به سال قبل %	--	۳۲/۶	-۵۰/۴	۴۹/۶	۱۲/۵	-۱۷/۱

مقایسه وضعیت مصرف کود در کشور طی سالهای ۱۳۸۵ لغایت ۱۳۹۰

سال	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰
کود مصرف شده در کشور میلیون تن	۴/۵۷	۳/۴۲	۳/۳۵	۲/۹۶	۲/۷۰	۲
رشد مصرف کود نسبت به سال قبل %	-	-۲۵/۲	-۲	-۱۱/۶	-۸/۸	-۲۵/۹